

Globalių problemų ir sprendimo būdų vertinimo skirtumai 2024 m. JTO Ateities pakte ir kongrese „Pasaulio ateitis“

Gediminas Kašėta

Lietuvos nacionalinė Martyno Mažvydo biblioteka

National Martynas Mažvydas Library of Lithuania

gediminas.kaseta@lnb.lt

Santrauka. Suaktyvėję globaliniai procesai, geopolitiniai pokyčiai, klimato ir sparti technologijų kaita verčia tarptautinių institucijų vadovus bei valstybių sprendimų priėmėjus įvardinti šiandienos pasaulį kamuojančias problemas ir ieškoti būdų joms spręsti. 2023 m. Vilniuje surengtame pasauliniame parlamentiniame kongrese „Pasaulio ateitis“ nurodytos problemos ir jų sprendimo būdai skyrėsi nuo identifiкуotų Jungtinių Tautų Organizacijos Ateities pakte ir jo lydimočiuose dokumentuose. Vilniaus kongrese daugiausia dėmesio skirta globalios Šiaurės valstybėms aktualioms problemoms, pavyzdžiui, Rusijos keliamai grėsmei tarptautinei tvarkai bei demokratijų problemoms, tokioms kaip ekonominė priklausomybė nuo autokratių režimų bei visuomenių apolitiškumas ir nejautrumas išorės grėsmėms. 2024 m. rugsėjį vykusiame Jungtinių Tautų Organizacijos aukščiausio lygio Ateities susitikime priimame Ateities pakte į pasaulio problemas žvelgiama globaliau. Šiuose dokumentuose labiau atkreipiamas dėmesys į globaliems Pietams priklausančių valstybių situaciją ir problematiką, skatinama kovoti su skurdu, badu ir netolygiu išsivystymu. Taip pat įvardinamos pasaulio jaunimą kamuojančios problemos, vertinama dirbtinio intelekto reikšmė ir galimos rizikos. Kita vertus, būta ir identifiкуotų problemų panašumų, pavyzdžiui, klimato kaita, ilgalaikio planavimo trūkumas, Jungtinių Tautų Organizacijos neveiklumas. Ateities pakte taip pat atsižvelgiama į prastėjančią tarptautinę situaciją, nors karas Ukrainoje tiesiogiai neminimas.

Reikšminiai žodžiai: pasaulinis parlamentinis kongresas „Pasaulio ateitis“, Ateities paktas, Jungtinių Tautų Organizacija, karas Ukrainoje, demokratijos problemos, strateginis prognozavimas.

Different assessment of global problems and solutions in the UN Pact for the Future and the “Future of the World” Congress

Abstract. The intensification of global processes, geopolitical changes, climate change, and rapid technological advancements compel leaders of international institutions and decision-makers in various states to identify today's global challenges and attempt to solve them. In 2023, in Vilnius, Lithuania the World Parliamentary Congress “The Future of the World” was organized, where identified problems and their proposed solutions differed from those outlined in the UN's Pact for the Future. The Vilnius Congress primarily focused on issues relevant to the global North, such as threat posed by Russia to international order and other challenges facing democracies, including economic dependence on authoritarian regimes, apolitical societies and insensitivity to external threats. At the United Nations high-level Summit of the Future, which was organized in September of 2024, a Pact for the Future was adopted, which identifies global problems of today and seeks ways to solve them. The UN's Pact for the Future and accompanying documents adopt a more global approach to the world issues. These documents

Received: 31/10/2024. **Accepted:** 12/11/2024.

Copyright © 2024 Gediminas Kašėta. Published by the Martynas Mažvydas National Library of Lithuania. This is an Open Access article distributed under the terms of the [Creative Commons Attribution Licence \(CC BY 4.0\)](https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/), which permits unrestricted use, distribution, and reproduction in any medium, provided the original author and source are credited.

pay greater attention to the situation and challenges faced by countries of the global South, emphasizing the fight against poverty, hunger, and unequal development. They also highlight problems affecting the world's youth and assess the significance and potential risks of artificial intelligence. On the other hand, there were similar identified problems in both congress of Vilnius and the Pact for the Future, such as climate change, the lack of long-term planning, and the UN's inactivity. The Pact also acknowledges the deteriorating international situation as a problem, although Russo-Ukrainian war is not directly mentioned.

Keywords: World Parliamentary Congress “The Future of the World”, Pact for the Future, United Nations, War in Ukraine, democracy problems, strategic foresight.

Įvadas

2023 m. gegužės 12–13 d. Lietuvoje vyko pasaulinis parlamentinis kongresas „Pasaulio ateitis“ (toliau – kongresas). Į Lietuvos Respublikos Seimo Ateities komiteto buvusio pirmininko Raimundo Lopatos organizuotą kongresą atvyko daugiau kaip 100 dalyvių iš 30 Šiaurės ir Pietų Amerikos, Europos, Okeanijos ir Azijos šalių¹. Renginyje diskutuota apie pasaulio parlamentams aktualius artimosios, vidutinės, tolimosios trukmės ateities scenarijus, parlamentinę numatomąją valdyseną ir naujas grėsmes demokratijoms. Vienas svarbiausių kongreso uždavinių taip pat buvo išgryninti pasaulio valstybių ir regionų pozicijas prieš 2024 m. rugsėjo mėnesį Jungtinių Tautų Organizacijos (toliau – JTO) generalinio sekretoriaus Antonio Guterresio rengtą aukščiausio lygio Ateities susitikimą².

Tiek organizuoti pasaulinį parlamentinį kongresą, tiek sušaukti JTO aukščiausio lygio Ateities susitikimą paskatino suaktyvėję globaliniai procesai, turėsiantys įtakos pasaulio ateičiai. R. Lopatos teigimu: „Šiandieninė pasaulio kaita yra pernelyg greita, o jam iškilę iššūkiai pernelyg dideli, kad parlamentai bendriesiems pasaulio lygio sprendimams galėtų skirti tik epizodinį dėmesį. Tai turi būti nuolatinė ir centrinė parlamentų svarstoma problematika.“³

Tokia sparti pasaulio kaita lemia poreikį pasaulio demokratijoms ir jų sprendimų priėmėjams siekti glaudesnio tarpusavio bendradarbiavimo, veikti strategiškai ir integraliai, siekiant spręsti geopolitines, klimato kaitos, dirbtinio intelekto keliamas problemas dabar ir ateityje.

2024 m. rugsėjo mėnesį vykusio JTO Ateities susitikimo atidarymo kalboje generalinis sekretorius Antonio Guterresas taip pat akcentavo sudėtingą pasaulio padėtį. „Mes esame didingų pokyčių eroje, susiduriame su iki šiol nematytais iššūkiais, kuriems reikia globalių sprendimų“⁴, – teigė Organizacijos vadovas.

Generalinis sekretorius kvietė spręsti šias problemas: „Problemos, su kuriomis mes susiduriame, yra išsprendžiamos, tačiau tam būtina, kad tarptautinis problemų sprendimo mechanizmas veiktų.“⁵

Susitikime buvo priimtas Ateities paktas ir jo priedai – Pasaulinis skaitmeninis susitarimas ir Deklaracija dėl ateities kartų. Šie dokumentai buvo metus trukusio proceso, siekiant pritaikyti tarptautinę sistemą prie šiandienos realijų ir ateities iššūkių, rezultatas⁶.

Straipsnio objektas – Vilniuje vykusio kongreso ir JTO Ateities susitikime priimtame Ateities pakte bei jo prieduose identifikuotų problemų ir sprendimų koreliacijos analizė.

¹ Lopata, R. Kodėl kalbame apie pasaulio ateitį Vilniuje? *Delfi*, 2023 05 15. Prieiga per internetą: <https://www.delfi.lt/news/ringas/politics/raimundas-lopata-kodel-kalbame-apie-pasaulio-ateiti-vilniuje.d?id=93350443> [žiūrėta 2024 11 08].

² Bendras pareiškimas. *Lietuvos Respublikos Seimas*, 2023 05 12–13. Prieiga per internetą: https://www.lrs.lt/sip/getFile3?p_fid=68896 [žiūrėta 2024 11 08].

³ Lopata, R. Kodėl kalbame apie pasaulio ateitį Vilniuje? [žiūrėta 2024 11 08].

⁴ Secretary-General's remarks at the Opening of the General Debate of the Seventy-ninth Session of the General Assembly. *United Nations*, 2024 09 24. Prieiga per internetą: <https://www.un.org/sg/en/content/sg/statement/2024-09-24/secretary-generals-remarks-the-opening-of-the-general-debate-of-the-seventy-ninth-session-of-the-general-assembly-trilingual-delivered-scroll-down-for-all-english-and> [žiūrėta 2024 11 14].

⁵ *Ibidem*.

⁶ Pact for the future: what it delivers. *United Nations*. Prieiga per internetą: <https://www.un.org/sites/un2.un.org/files/our-common-agenda-summit-of-the-future-what-would-it-deliver.pdf> [žiūrėta 2024 11 14].

Straipsnio tikslas – naudojant lyginamosios analizės metodą nagrinėti kongreso narių identifikuotų globalių problemų ir pateiktų sprendimų koreliaciją su JTO Ateities susitikime priimtuose dokumentuose įvardintomis pasaulio problemomis ir sprendimais. Šiame darbe bus vertinama, kaip (ar) Ateities pakte ir jo lydimuosiuose dokumentuose buvo atlieptos kongreso prelegentų išsakytos idėjos dėl pasaulio valstybės ir regionus kamuojančių problemų. Indukcijos principu bus konkretinamos Vilniaus kongreso prelegentų įvardintos globalinės problemos ir sprendimai. Toks principas naudojamas atsižvelgiant į informacijos kiekį ir prelegentų iš esmės pasikartojančius argumentus. Toks pat principas bus taikomas tiriant ir aprašant JTO Ateities pakte ir jo lydimuosiuose dokumentuose įvardintas pagrindines globalines problemas ir jų sprendimo būdus.

Pasaulinis parlamentinis kongresas ir globalinės problemos

Pirmoje kongreso plenarinėje sesijoje „Geostrateginė pasaulio rekonstrukcija“ didžiausia grėsmė, kurią išskyrė Lietuvos atstovai, buvo neišprovokuota Rusijos agresija prieš Ukrainą bei karo daroma žala tarptautinei sistemai ir teisei. Rusijos karinių veiksmų prieš Ukrainą padariniai plačiai aptarti tiek kongreso plenarinėse sesijose, tiek Lietuvos Respublikos Prezidento ir Seimo Pirmininkės įžanginiuose žodžiuose.

Prezidentas Gitanas Nausėda vaizdo kreipimesi teigė, kad, siekiant sustabdyti neišprovokuotą Rusijos agresiją Ukrainoje ir toliau išlaikyti tarptautine teise paremtą tarptautinę santvarką, reikalingos bendros demokratinių valstybių pastangos: „Šiandien brutaliai karui naikinant Europą mums primenama, kad pasaulio ateitis priklauso nuo mūsų bendrų pastangų garantuojant ir palaikant tarptautinę teisę ir reiškiant pagarbą nusistovėjusioms valstybių sienoms bei pasižadėjimui nenaudoti jėgos jas keičiant. Mes turėtume daryti viską, kad užtikrintume JTO chartija pagrįstą tarptautinę tvarką, kuri agresija laiko bet kokios jėgos panaudojimą prieš kitos valstybės suverenitetą, teritorinį integralumą arba politinę nepriklausomybę.“⁷

Tuometinė Seimo Pirmininkė Viktorija Čmilytė-Nielsen įžanginiame žodyje taip pat pabrėžė, kad tarptautinių taisyklių ir normų nesilaikymas tampa nauja norma, kuri stabdo progresą sprendžiant globalias problemas: „Tarptautinė teisė susiduria su grėsmėmis. Mes matome, kaip nepaisoma tarptautinių normų ir taisyklių, kaip agresyvus elgesys ir kitų valstybių suverenumo ir teritorijų vientisumo pažeidimas tampa nauja norma. Tai yra grėsmė globalios sistemos stabilumui ir saugumui ir pakerta mūsų galimybę spręsti bendras problemas, su kuriomis susiduriame.“⁸

Viktorija Čmilytė-Nielsen, be kita ko, pabrėžė, kad karas Ukrainoje – tai konfliktas ne vien dėl teritorijų, bet ir dėl galimybės ukrainiečių tautai pačiai spręsti savo ateitį: „Neperdedame sakydami, kad didžiąja dalimi pasaulio politinė ateitis sprendžiasi Ukrainoje. Agresija prieš ją nėra vien tik teritorinio integralumo arba geopolitinių interesų klausimas, tai yra ir mūsų visuomenių esminių vertybių klausimas. Tai yra apie žmonių teisę kurti savo ateitį ir gyventi laisvoje, demokratinėje valstybėje.“⁹

Plenarinėje sesijoje „Geostrateginė pasaulio rekonstrukcija“ Europos Parlamento narys Andrius Kubilius teigė, kad tiek Europos, tiek Rusijos ateitis priklauso nuo Ukrainos sėkmės besitęsiančiame kare. Ukrainos pergalė ir sėkminga demokratizacija galėtų tapti įkvepiančiu pavyzdžiu Rusijos visuomenei atsisakyti imperinių ambicijų ir pereiti prie demokratijos: „Jeigu norime per trisdešimt metų rekonstruoti Europos žemyną ir turėti tvarią taiką, mes turime suprasti, kaip padėti Rusijai pasikeisti, kad ji grįžtų į demokratinį kelią. Ukraina čia vaidina svarbiausią vaidmenį. <...> Jeigu mes suprasime, ką daryti, kad padėtume Rusijos žmonėms atsisakyti imperinės svajonės, mes turėtume jiems padėti sukurti kitą, normalaus, europinio gyvenimo svajonę. Ir čia sėkminga Ukraina gali tapti įkvepiančiu pavyzdžiu Rusijos visuomenei.“¹⁰

⁷ 2023-05-12 Pasaulinis parlamentinis kongresas „Pasaulio ateitis“ (anglų k.). Lietuvos Respublikos Seimas, nufilmuota 2023 m., YouTube vaizdo įrašas, 4:04–4:58, paskelbta „Atviras Seimas“ 2023 m. gegužės 12 d. Prieiga per internetą: <https://www.youtube.com/watch?v=azF5cpPVgPA> [žiūrėta 2024 11 15].

⁸ *Ibidem*, 9:30–9:56.

⁹ *Ibidem*, 9:57–10:22.

¹⁰ *Ibidem*, 1:50:18–1:52:36.

Tarpparlamentinės Sąjungos prezidentas Duerte'as Pacheco teigė, kad karas Ukrainoje turi įtakos visam pasauliui. Kai kurie regionai dėl karo patiria maisto stygių, o tarptautinės organizacijos dėl karo sukeltų ekonominių priežasčių susiduria su finansinėmis problemomis:

„Karas daro poveikį ne tik ukrainiečiams, rusams ar europiečiams, bet ir daugybei šalių visame pasaulyje. Afrikoje trūksta maisto, nes grūdai į tas šalis nepatenka. Mes stebime kylančią infliaciją, dėl kurios JTO vykdomoms humanitarinėms programoms iškilo pavojus, nes organizacijos biudžetas nepadidėjo. Karas paveikė mus visus.“¹¹

Kita vertus, D. Pacheco pastebėjo, kad, telkiant dėmesį tik į šį karą, pamiršamos kitų pasaulio regionų problemos ir ten vykstantys kariniai konfliktai. Dėl tokios situacijos Ukraina ir globalios Šiaurės¹² valstybės gali prarasti kituose žemynuose gyvenančių žmonių palaikymą:

„Taip, aš tikiu demokratija. Taip, mums reikia ginti mūsų Ukrainos kolegas, tačiau esama ir kitų globalių problemų, kurios reikalauja mūsų dėmesio. Kitu atveju karas Ukrainoje praras palaikymą, nes kitų žemynų žmonės jausis mūsų pamiršti dėl to, kad mes sprendžiame tik sau aktualią specifinę pasaulio problemą. Mes turime spręsti karo Ukrainoje problemą, nes šis karas prieštarauja mūsų pagrindinėms visuomenės ir demokratijos vertybėms, tačiau neturime pamiršti ir kitų pasaulio problemų.“¹³

Tarptautinio taikos instituto prezidentas Zeidas al Hussein as pritarė, kad sprendžiant pasaulines problemas būtinas nuoseklumas, tačiau pabrėžė, kad globaliųjų Pietų¹⁴ valstybės, laikydamos globalią Šiaurę hipokritais, dažnai pačios turi dvejopų standartų: „Aš pritariu, kad būtinas moralinis nuoseklumas, bet turiu pasakyti labai aiškiai: globaliųjų Pietų valstybės dažnai rodys į globalią Šiaurę ir laikys juos hipokritais, turinčiais daugybę dvejopų standartų, tačiau šie dvejopi standartai taikomi ir globaliųjų Pietų valstybėse.“¹⁵

Zeidas al Hussein as taip pat kritikavo JTO dėl neveiksmumo vykdant misiją ir suvaldant Rusijos retoriką prieš pat invaziją į Ukrainą. Jo nuomone, organizacija tarptautinėje arenoje turėtų užimti teisėjo vaidmenį ir per karo preliudiją netylėti: „Sekretoriatas (JTO – aut.) turėtų veikti kaip teisėjas, palaikantis tarptautines normas, stojantis į akistatą su valstybėmis, kurios jas pažeidžia. Ateities istorikai ypač kritikuos JTO dėl neveiksmingumo, suvaldant Rusijos grąsinimus Ukrainai prieš pat 2022 m. vasario įvykius. <...> Arbitras, neutrali galia, t. y. JTO sekretoriatas turėjo garsiai neigti V. Putino pretenzijas. Visi įrodymai buvo, todėl tylą buvo nepateisinama.“¹⁶

Antroje konferencijos plenarinės sesijos dalyje „Demokratijos ateities“ diskutuota, kaip demokratijos turėtų reaguoti į kintančią geopolitinę situaciją.

Lenkijos Respublikos Senato vicepirmininkas Michalas Tomaszas Kaminski teigė, kad demokratinio pasaulio ateitis sprendžiama Ukrainos mūšio laukuose, o demokratijos turi būti ryžtingesnės ir atsisakyti priklausomybės nuo autokratiinių valstybių: „Į klausimą, kur yra demokratijos ateitis, galima atsakyti labai paprastai. Jos ateitis yra šiandienos mūšio lauke Ukrainoje. <...> Šiandien mes turime laikytis požiūrio, kad kiekvienas pasaulio pilietis, kiekviena pasaulio tauta nusipelnė tų demokratinių vertybių, kuriomis mes džiaugiamės. Mes turime agresyviai skatinti tokį požiūrį, nes tai atliepia mūsų interesus. Diktatoriai naudoja mūsų ekonomika, prekiauja su mumis, o tada naudoja šiuos pinigus mūsų vertybėms sunaikinti. Mes turime į tai atsakyti.“¹⁷

Kubos žmogaus teisių aktyvistė Rosa María Payá Acevedo atkreipė dėmesį, kad Europa turi galimybę Vakarų pusrutulyje atverti antrą frontą kovoje su Kremliaus režimu, paremdama Kubos demokratinius

¹¹ *Ibidem*, 26:31–27:18.

¹² Šalių, esančių daugiausia Šiaurės pusrutulyje, grupė, atitinkanti išsivysčiusias šalis. IATE: <https://iate.europa.eu/entry/result/3552295/lt>.

¹³ 2023-05-12 Pasaulinis parlamentinis kongresas „Pasaulio ateitis“ (anglų k.). 1:00:55–1:01:43.

¹⁴ Šalių, esančių daugiausia Pietų pusrutulyje, grupė, apimanti vidutinio ir nedidelio išsivystymo šalis. IATE: <https://iate.europa.eu/entry/result/3552296/lt>.

¹⁵ 2023-05-12 Pasaulinis parlamentinis kongresas „Pasaulio ateitis“ (anglų k.). 2:48:24–2:48:43.

¹⁶ *Ibidem*, 2:00:21–2:01:09.

¹⁷ *Ibidem*, 4:55:59–5:01:53.

aktyvistus: „Būtina, kad visos laisvojo pasaulio tautos paremtų Kubos žmonių kovą už pokyčius, nes demokratijos pergalė Kuboje yra labai svarbi taikai, klestėjimui ir stabilumui visame Vakarų pusrutulyje. Europa turėtų imtis veiksmų, kad paremtų juos (Kubos demokratijos aktyvistus – aut.), apgintų geriausių savo piliečių interesus ir atvertų antrą frontą prieš V. Putiną Vakarų pusrutulyje. Tai sustabdytų geriausią transatlantinį Kremliaus partnerį – Kubos režimą.“¹⁸

Vilniaus universiteto docentas Tomas Hashimoto siūlė pažvelgti į demokratiškų visuomenių vidinius procesus. Jo teigimu, profesoriai ir intelektualai prisidėjo prie apolitiškų visuomenių sukūrimo, ir tai neleidė anksčiau pasipriešinti diktatoriams: „Profesoriai nesugebėjo išugdyti politiškai aktyvios jaunosios kartos. Mes sukūrėme politiškai apatišką jaunąją kartą. Mes tapome, ypač Japonijoje, saugumo vartotojais ir abejingais globaliems procesams. <...> Mes sukūrėme vartotojišką visuomenę, kurioje individams rūpi tik tai, kas jie yra patys ir jų kasdieninis gyvenimas. Mes visi, ir aš nekalbu tik apie universitetų profesorius, bet apie intelektualus apskritai, nesugebėjome susivienyti prieš visus diktatorius. Dabar XXI amžius, tačiau mes nesugebėjome įtikinti savo visuomenių, kad visuomenė ne taip turėtų gyventi.“¹⁹

T. Hashimoto svarstė, kad demokratijos turi pereiti nuo saugumą vartojančios visuomenės į labiau informuotą, gebančią save pačią valdyti. Taip kiekvienas žmogus individualiai galėtų prisidėti kuriant saugumą: „Pirma, mes turėtume keisti savo mąstymą nuo saugumo gavėjų į saugumo kūrėjų, tai yra kaip mes kiekvienas individualiai, universiteto profesoriai, parlamentariai arba intelektualai galėtume prisidėti kuriant saugumą. Antra, mes turime sukurti alternatyvius informacijos, civilinės tarnybos ir valdysenos šaltinius. <...> Mes turime pereiti nuo vartotojiškos visuomenės į labiau informuotą visuomenę.“²⁰

Prancūzijos Respublikos Senato narys André Gattolinas pripažino, kad Vakarų demokratinėse visuomenėse yra susiformavusi nuostata, kad taikos laikotarpis truks amžinai. Tai privedė prie žmonių nejautrumo saugumo ir užsienio politikos klausimams. A. Gattolinas pateikė Prancūzijos pavyzdį: „Per pastaruosius du šimtmečius Prancūzijos lyderiai, nepriklausomai nuo jų politinių pažiūrų, buvo labiau susirūpinę dėl socialinių neramumų arba galimos revoliucijos valstybėje nei dėl karo, kurį galėtų pradėti išorės galia. <...> Tokią situaciją aš vadinu snaudžiančių demokratijų sindromu. Tai yra nejautrumo ir bejėgiškumo jausmas prieš išorės grėsmes, kuris nusistovėjo per taikos ir klestėjimo dešimtmečius, ir mus įtikino, kad šis klestėjimas tęsis toliau ir peržengs Europos ribas.“²¹

Trečioje plenarinėje sesijoje „Ilgalaikių sprendimų įgalinimas“ dalyviai diskutavo apie pasaulio problemas, susijusias su klimato ir technologijų kaita, taip pat socialiniais pokyčiais. Svarstyta, kaip įgalinti valstybes priimti ilgalaikius, į ateitį orientuotus sprendimus.

Europos Komisijos narys Virginijus Sinkevičius akcentavo, kad, remiantis verslo atstovų apklausomis, ilguoju laikotarpiu pasaulio ekonomika susidurs su problemomis, daugiausia kylančiomis dėl klimato kaitos: „Apie 50 proc. pasaulio bendrojo vidaus produkto, tai yra apie 40 trilijonų eurų, priklauso nuo gamtos ir jos ekosistemų išsaugojimo. Jūs galbūt galvojate, kad šią statistiką pateikia nevyriausybinių organizacijų, mokslininkų ir žaliųjų kursą palaikantys politikai, tačiau ją pateikia pats verslas. Pasaulio ekonomikos forumas atliko verslo atstovų apklausą, kokius didžiausius iššūkius jie mato dvejų ir dešimties metų perspektyvoje. Jeigu vertiname dvejų metų perspektyvą, apie 50 proc. visų iššūkių yra susiję su klimato kaita, dešimties metų perspektyvoje visos problemos bus susijusios su klimato kaita ir bioįvairovės praradimu.“²²

Klimato kaitos problemą galima spręsti tik neatidėliotinai investuojant į žaliąjį kursą (angl. *Green Transition*), kitu atveju ateityje mums teks importuoti technologijas iš trečiųjų šalių.²³

¹⁸ *Ibidem*, 6:18:14–6:19:02.

¹⁹ *Ibidem*, 6:29:07–6:30:11.

²⁰ *Ibidem*, 6:30:18–6:32:06.

²¹ *Ibidem*, 5:07:44–5:09:14.

²² 2023-05-13 Pasaulinis parlamentinis kongresas „Pasaulio ateitis“ (anglų k.). Lietuvos Respublikos Seimas, nufilmuota 2023 m., YouTube vaizdo įrašas, 9:21–10:09, paskelbta „Atviras Seimas“ 2023 m. gegužės 13 d., Prieiga per internetą: https://www.youtube.com/watch?v=_QB1sxZPFWg [žiūrėta 2024 12 10].

²³ *Ibidem*, 16:37–16:52.

Jungtinės Karalystės Bendruomenių Rūmų Ryšių palaikymo komiteto pirmininkas Bernardas Jenkinas teigė, kad valstybės turi būti pasiruošusios visoms grėsmėms, todėl galėtų peržiūrėti savo nacionalinių grėsmių registrus: „Turime suprasti visas rizikas – ne tik populiarias rizikas, bet ir nepopuliarias. Mūsų Vyriausybė turi nacionalinių grėsmių registrą, manau, dauguma vyriausybių tokius registrus jau turi, ir vienas mūsų Parlamento komitetų Jungtinės Karalystės aukštesniuose rūmuose atliko tyrimą, kiek šis registras yra naudingas. Atliekant tyrimą rasta daug grėsmių, kurių nebuvo šiame registre. Galbūt mūsų visų komitetai galėtų užtikrinti, kad vyriausybės tikrai supranta visas rizikas.“²⁴

B. Jenkinas svarstė, kad vyriausybės privalo turėti galimybes ir įrankius tvarkytis su rizikomis, kurių neįmanoma numatyti iš anksto, taip pat galėtų perimti kai kurias gerąsias rizikų vertinimo praktikas iš privataus sektoriaus²⁵.

Tvarios ateities ir gerovės patarėja, pirmoji Velso Ateities kartų komisarė Sophie Howe teigė, kad kai kuriose valstybėse įsitvirtina ateities įžvalgomis paremtas valdymas, tačiau kyla problemų sujungiant ateities mokslų sritis: „Kai kuriose valstybėse mes matome įsitvirtinantį vadinamąjį numatomąjį valdymą (angl. *anticipatory governance*), kuris naudoja numatymo, ateities scenarijų ir tendencijų metodus. Didžiausias iššūkis yra tas, kad dažniausiai šios trys sritys yra atskirtos.“²⁶

Ji taip pat pabrėžė, kad dauguma demokratinėse valstybėse gyvena nuo vieno rinkiminio ciklo iki kito, todėl dažnai nespėjama imtis veiksmų sprendžiant ilgalaikes grėsmes. Tokia situacija galėtų keistis, jeigu valstybės dažniau įsiklausytų į savo piliečių baimes ir svajones, kaip tai buvo padaryta Velse: „Visų pirma mes surengėme nacionalinę diskusiją su savo piliečiais, klausdami, kokį Velsą jie nori palikti ateities kartoms. Tai leido mums sužinoti apie mūsų piliečių svajones ir baimes, susijusias su ateities kartomis. Žmonių dalyvavimas tokia dialoge yra ypač svarbus, kuriant valstybės ateities viziją. <...> Tam tikra prasme tai yra revoliucinga, nes dauguma valstybių gyvena nuo vieno rinkiminio ciklo iki kito. Todėl mes esame tokioje situacijoje, kai nesiimame ilgalaikių veiksmų dėl klimato kaitos, biologinės įvairovės nykimo, dirbtinio intelekto ir besikeičiančio darbo pobūdžio.“²⁷

Europos Komisijos Jungtinio tyrimų centro mokslo inovacijos ir politikos formavimo grupės direktorė Jolita Butkevičienė pažymėjo, kad mokslu paremta politika ir sprendimų priėmimas yra siekiamybė, tačiau tai bus nenaudinga, jeigu neturės visuomenės paramos, „nes mūsų kuriama ateitis nebus atspari ir tvari esant skirtingoms piliečių ir vykdomos politikos vertybėms“²⁸. J. Butkevičienė tokią situaciją spręsti siūlė svarstomosios demokratijos (angl. *deliberative democracy*) būdu – tai leistų sukurti erdvę paprastiems piliečiams ir kitiems susidomėjusiems asmenims sistemiškai dalyvauti sprendimų priėmimo procese²⁹.

Ateities paktas

2024 m. rugsėjo 22 d. JTO Generalinėje Asamblėjoje visos 193 organizacijos valstybės narės nubalsavo už Ateities pakto ir jį lydinčių dokumentų priėmimą. 56 puslapių dokumentas apima didelį globalių ateities ir šiandienos problemų spektrą, pabrėžiant būtinybę reformuoti tarptautinę sistemą, kad ji atliktų XXI amžiaus poreikius. JTO generalinio sekretoriaus Antonio Guterreso teigimu: „Mes negalime sukurti ateities, pritaikytos mūsų anūkamams, su sistema, kurią sukūrė mūsų seneliai“³⁰.

²⁴ 2023-05-13 Pasaulinio parlamentinio kongreso „Pasaulio ateitis“ 2 paralelinė sesija (anglų k.). Lietuvos Respublikos Seimas, nufilmuota 2023 m., YouTube vaizdo įrašas, 1:21:40–1:22:23, paskelbta „Atviras Seimas“ 2023 m. gegužės 13 d. Prieiga per internetą: <https://www.youtube.com/watch?v=YkeFqeEVpbc> [žiūrėta 2024 12 12].

²⁵ *Ibidem*, 1:32:37–1:33:12.

²⁶ 2023-05-13 Pasaulinis parlamentinis kongresas „Pasaulio ateitis“ (anglų k.). 38:12–38:28.

²⁷ *Ibidem*, 38:36–39:37.

²⁸ *Ibidem*, 1:08:39–1:10:30.

²⁹ *Ibidem*, 1:12:23–1:12:32.

³⁰ United Nations Adopts Ground-Breaking Pact for the Future to Transform Global Governance. *United Nations*, 2024 10 02. Prieiga per internetą: <https://press.un.org/en/2024/ga12641.doc.htm> [žiūrėta 2024 12 15].

Paktas, neįskaitant Pasaulinio skaitmeninio susitarimo ir Deklaracijos dėl ateities kartų, sudarytas iš penkių dalių („Darni plėtra ir plėtros finansavimas“, „Tarptautinė taika ir saugumas“, „Mokslas, technologijos ir inovacijos, skaitmeninis bendradarbiavimas“, „Jaunimas ir ateities kartos“, „Pasaulinio valdymo transformavimas“), kuriose įvardintos skirtingos globalinės problemos ir JTO siūloma daugialypė vizija joms spręsti.

Siekiant šiame straipsnyje iškelto tikslo ir suprantant šiame pakte įvardintų globalių problemų ir veiksmų joms spręsti aprėptį, visų pirma bus analizuojamos tos dokumente iškeltos problemos, kurios minėtos ir Vilniuje vykusiame kongrese.

Viena svarbiausių Vilniaus kongrese identifikuotų problemų buvo Rusijos invazija į Ukrainą ir to padariniai tarptautinei santvarkai ir teisei. Ateities pakte nei Rusija, nei Ukraina nepaminėtos, o šis specifinis karinis konfliktas nėra tiesiogiai įvardintas kaip globalinė problema. Tačiau dokumente atsižvelgiama į karo Ukrainoje kontekstą ir prastėjančią tarptautinę padėtį, o JTO chartijos pažeidimai ir branduolinio karo grėsmė įvardinama kaip globalios problemos. Ateities pakte nepateikiama konkrečių būdų, kaip spręsti šiandienos karinius konfliktus, tačiau jame patvirtinamas organizacijos pasiryžimas ir toliau taikiai spręsti tarpvalstybinius konfliktus bei įsipareigojama toliau remti tarptautinę teisę, gerbti valstybių suverenitetą ir jų žmonių apsisprendimo laisvę³¹.

Pakto skyriuje „Tarptautinė taika ir saugumas“ pateikta daug bendrinių įvardintų globalių problemų sprendimų. Esminiai yra šie³²: JTO įsipareigoja stiprinti atsparumą ir nuodugniai spręsti pagrindines ginkluotų konfliktų priežastis, taip pat patvirtina savo įsipareigojimą vykdyti prevencinę diplomatiją; organizacija kurs ir įgyvendins mechanizmus taikiems tarpvalstybinių konfliktų sprendimams rasti, įskaitant išankstinių įspėjimų ir krizių valdymą; aktyviau naudos diplomatinis įrankius situacijose, kai kyla grėsmė tarptautinei taikai ir saugumui; aktyviau stebės tarptautinę situaciją, garantuodama generalinio sekretoriaus kabineto pasiruošimą spręsti situacijas, kuriose kyla grėsmė tarptautinei taikai ir saugumui; skatins valstybių visokeriopą nusiginklavimą, prioritetą teikiant branduoliniam nusiginklavimui.

Atsižvelgdami į JTO (ne)veiklumą prieš pat Rusijos invaziją į Ukrainą, Vilniaus kongreso pranešėjai taip pat kėlė organizacijos efektyvumo problemą. Kongrese buvo išsakytos idėjos apie JTO kaip tarptautinio arbitro vaidmens stiprinimą, kas galėtų padėti sprendžiant tarptautines krizes ateityje. Ateities pakte iš esmės pripažįstama tokia organizacijos problematika. Dokumento skyriuje „Pasaulinio valdymo transformacija“ teigiama, kad po Antrojo pasaulinio karo sukurta tarptautinė sistema susiduria su precedento neturinčia įtampa. Nors per 80 metų veiklos pasiekta daug, nerimaujama dėl tarptautinės sistemos ateities. Dokumentu išreiškiamas noras atnaujinti pasitikėjimą tarptautinėmis institucijomis, kurios būtų labiau atstovaujančios visam pasauliui ir atliepančios šiandienos problemas. Siekiant šio užsibrėžto tikslo dokumente pateikiami tokie sprendimo būdai³³: naudojant technologijas ir duomenis stiprinti ateities rizikų numatymą ir, naudojantis galimybėmis, jas spręsti ankstyvose fazėse; stengtis pasiekti susitarimą dėl veto teisės reformos, siekiant apriboti jo galimybes ir naudojimą; didinti Saugumo Tarybos narių skaičių siekiant įtraukti daugiau mažesnių ir besivystančių valstybių; bandyti demokratizuoti Saugumo Tarybos veiklą ir skatinti jos bendradarbiavimą su Generaline Asamblėja.

Tęsiantis Vilniaus kongresui pranešėjai identifیکavo demokratinių valstybių priklausomybės nuo autokratų problemą. Pranešėjai teigė, kad demokratijos turėtų stabdyti autokratinį režimą finansavimą per tarptautinę prekybą, aktyviau propaguoti demokratines vertybes pasaulyje. Deja, ši problema nebuvo atliepta JTO Ateities pakte. Dokumente neapibrėžta skirtis tarp demokratinių ir autokratinų valstybių, neįvardintas galimai pasaulyje vykstantis vertybinis konfliktas tarp šių dviejų pusių, kuris buvo išskirtas Vilniaus kongreso dalyvių. Tai galima paaiškinti JTO struktūros požymiais ir daugiašališkumo principu,

³¹ Pact for the Future, Global Digital Compact and Declaration on Future Generations. *United Nations*, 11, 2024 rugsėjis. Prieiga per internetą: https://www.un.org/sites/un2.un.org/files/soft-pact_for_the_future_adopted.pdf [žiūrėta 2024 12 17].

³² *Ibidem*, 12–18.

³³ *Ibidem*, 25–27.

kada organizacijos nariais gali būti tiek demokratinės, tiek kitą valdymo formą turinčios valstybės. Apie 80 proc. visų JTO Generalinės Asamblėjos rezoliucijų yra priimanamos bendru sutarimu, todėl daugiašališkumo principas yra ypač svarbus³⁴.

Vilniaus kongrese diskutuodami apie demokratijų vidaus problemas prelegentai atkreipė dėmesį į visuomenių apolitiškumą, nejautrumą išorės grėsmėms. JTO Ateities pakte ši problema taip pat neidentifikuota. Jame dėmesys telkiamas į visuomenių problemas, su kuriomis susiduria dauguma globalių Pietų valstybių – nelygybė tarp visuomenių, skurdas ir badas, socialiniai neramumai. Todėl JTO Ateities pakte dėmesys ypač teikiamas ekonominiam ir darniam vystymuisi, energetiniam saugumui ir socialiniam stabilumui³⁵.

Vilniaus kongreso paskutinė dalis buvo skirta įvardinti problemoms, susijusioms su ilgalaikiu planavimu. Klimato kaita buvo įvardinta didžiausiu ateities iššūkiu, kuris turės įtakos visiems sektoriams.

Ateities pakte klimato kaita taip pat įvardinama kaip vienas didžiausių šiandienos iššūkių, kurio įtaka yra itin juntama besivystančiose valstybėse³⁶. Dokumente reiškiamas susirūpinimas dėl lėtos pažangos sprendžiant šią problemą, tačiau dar kartą įtvirtinama skubių veiksmų svarba, atsižvelgiant į bendras, bet skirtingas valstybių pareigas ir galimybes³⁷. Jame pateikiami keli tikslai ir priemonės³⁸: JTO dar kartą patvirtina 2015 m. Paryžiaus susitarimo tikslus, kuriais siekiama neleisti temperatūrai kilti daugiau kaip 1,5 laipsnio; raginti valstybes nares ir toliau prisidėti prie pasaulinių pastangų tris kartus padidinant globalios atsinaujinančios energijos pajėgumus ir padvigubinant pasaulinį vidutinį metinį energijos vartojimo efektyvumą; spartinti pastangas mažinti anglies energiją, pereiti nuo iškastinių kurų naudojančių energetinių sistemų prie aplinkai neutralių sistemų; skatinti perėjimą prie technologijų, kurios mažai arba visai neišmeta šiltnamio efektą sukeliančių dujų; palaikyti veiksmus atkurti ir išsaugoti gamtą ir ekosistemas, siekiant Paryžiaus susitarimo tikslų; didinti mažiau išsivysčiusių valstybių prisitaikymo finansavimą.

Be klimato kaitos, Vilniaus kongreso pranešėjai kaip problemą įvardino ilgalaikio planavimo trūkumą ir kėlė klausimą, kaip įgalinti pasaulio parlamentus priimti į ateitį orientuotus sprendimus. Šiam tikslui pasiekti buvo siūlomi tokie sprendimai: peržvelgti valstybių nacionalinių grėsmių registrus ir perimti kai kurias privataus sektoriaus praktikas, remtis mokslu pagrįstomis išvadomis priimant politinius sprendimus, kurti dialogą tarp piliečių ir sprendimų priėmėjų bei skatinti pačių piliečių įtraukimą į sprendimų priėmimo procesą. JTO Ateities pakte ir Deklaracijoje dėl ateities kartų iš dalies atliepiama ši problematika ir sprendimų būdai. Juose atkreipiamas dėmesys į mokslu, duomenimis, statistika ir strateginiu prognozavimu paremtą ilgalaikį mąstymą ir planavimą, paverčiant valdymą labiau nuspėjamą, prisitaikantį ir reaguojantį į ateities galimybes ir iššūkius³⁹. Taip pat pakte išskiriamos moterų, čiabuvių ir jaunimo socialinės grupės, kurioms turi būti suteiktos platesnės teisės dalyvauti sprendimų priėmimo procese. JTO įsipareigoja skatinti jaunimo reprezentavimą priimant sprendimus visais konfliktų prevencijos ir sprendimo lygmenimis bei didinti jaunimo galimybes dalyvauti viršvyriausybiniuose klausimų svarstymuose JTO⁴⁰; kur nėra, skatinti ir palaikyti jaunimo dalyvavimo sprendimų priėmimo procese nacionaliniu lygiu mechanizmus bei⁴¹ garantuoti ir skatinti čiabuvių dalyvavimą valstybių sprendimų priėmimo procese tais klausimais, kurie turės įtakos jų teisėms⁴²; naikinti visus teisinius, socialinius ir ekonominius barjerus lyčių lygybei pasiekti ir garantuoti lygias teises moterims siekti vadovaujamų pozicijų visuose sprendimų priėmimo lygiuose⁴³.

³⁴ How decisions are made at the UN. *United Nations*. Prieiga per internetą: <https://www.un.org/en/model-united-nations/how-decisions-are-made-un> [žiūrėta 2024 12 20].

³⁵ United Nations, Pact for the Future, 6.

³⁶ *Ibidem*, 2.

³⁷ *Ibidem*, 8.

³⁸ *Ibidem*, 8–9.

³⁹ *Ibidem*, 55.

⁴⁰ *Ibidem*, 15.

⁴¹ *Ibidem*, 24.

⁴² *Ibidem*, 54.

⁴³ *Ibidem*, 7.

Tyrimo pabaigoje, vertinant D. Pacheco Vilniaus kongrese suformuotą pasaulinių problemų ignoravimo ir dvejopų standartų problemą, galima teigti, kad Ateities paktas didžiąja dalimi pats savaime atliepia šią problemą. Dokumentas yra daugiašališkas, jame atsižvelgiama į skirtingų pasaulio regionų, ypač Afrikos, Azijos ir Pietų Amerikos valstybių situaciją. Pakto įžanginėje dalyje pažymima tvarios plėtros, taikos ir saugumo bei žmogaus teisių svarba, temos, kurios visame dokumente dažnai minimos kaip svarbiausi tikslai. Įžanginėje dalyje taip pat minimos skurdo, bado, klimato kaitos, tarptautinių konfliktų ir nelygybės tarp valstybių problemos, kurios aktualios mažiau išsivysčiusiems regionams⁴⁴.

Ateities pakte taip pat buvo išskirtos globalinės problemos, kurios Vilniaus kongrese neminėtos ar nuodugniau negvildintos. Jau minėtos skurdo, bado bei netolygaus išsivystymo tarp valstybių problemos dažnai kartojamos tvarios plėtros tikslo kontekste⁴⁵. Siekiant tvarios globalinės plėtros taip pat minima žmogaus teisių ir lyčių lygybės problematika⁴⁶.

Panašios problemos minimos dokumento mokslo, technologijų ir inovacijų bei skaitmeninio bendradarbiavimo dalyje, kurioje vertinama šiandien vykstanti sparti technologijų kaita, galinti padidinti atotrūkį tarp išsivysčiusių ir besivystančių valstybių, skatinti diskriminaciją ir nelygybę bei atotrūkį tarp lyčių. Dokumente keliama tikslai skatinti besivystančių šalių technologinį proveržį bei tarptautinį technologinį bendradarbiavimą, mažinti protų nutekėjimą, garantuoti inovacijų atitiktį žmogaus teisėms ir lyčių lygybei⁴⁷.

Pasauliniame skaitmeniniame susitarime (Ateities pakto lydimajame dokumente) pateikiamos priemonės šiems tikslams pasiekti: garantuoti visuotinį prieinamumą prie saugaus ir nebrangaus interneto ryšio, skatinti informacinį ir technologinį raštingumą, skatinti saugią, žmonių privatumą garantuojančių ir žmogaus teises atitinkančių skaitmeninių viešųjų gėrybių kūrimą⁴⁸.

Atsižvelgiant į kylančią dirbtinio intelekto (DI) reikšmę, grėsmes ir potencialą, susitarime bandoma suformuoti jo globalinio valdymo kryptį. JTO vertins DI vystymosi kryptis ir pasekmes, skatins vyriausybes bendradarbiauti ir dalytis gerosiomis praktikomis, padės besivystančioms valstybėms kurti, tobulinti ir valdyti DI, skatins atsakingą žmogiškąją DI priežiūrą. Šiems tikslams pasiekti organizacija įsipareigoja įsteigti nepriklausomą tarptautinę DI mokslinę grupę⁴⁹.

Pakte taip pat išskiriama jaunimo bei ateities kartų svarba pozityviems pokyčiams, jų indėlis į taiką, tvarią plėtrą ir žmonių teises, atkreipiamas dėmesys į jaunimą kamuojančias problemas, tokias kaip skurdas, pagrindinių socialinių paslaugų stoka, teisių pažeidimai, kurios neleidžia pasiekti jų viso potencialo. Jaunimo problematika ypač aktuali besivystančioms valstybėms, kadangi daugiausia pasaulio jaunimo yra būtent jose. Dokumente siūloma valstybėms daugiau investuoti į jaunimo švietimą, sveikatos ir socialinę apsaugą, skatinti jaunų žmonių įsidarbinimą ir dalyvavimą sprendimų priėmimo procese, garantuoti jų apsaugą nuo smurto ir diskriminacijos⁵⁰.

Deklaracija dėl ateities kartų papildo šią temą JTO įsipareigojimais ir veiksmais. Organizacija pasižada skatinti tarptautinę taiką ir stabilumą, išsaugoti kultūrinę įvairovę ir paveldą, kovoti su skurdu ir aplinkosaugos iššūkiais, skatinti valstybių bendradarbiavimą atsakant į spartaus populiacijos augimo, mažėjančio gimstamumo ir senstančios visuomenės problemas. JTO šiuos įsipareigojimus įgyvendins garantuodama atvirą prieigą prie žinių ir informacijos, įgalindama ilgalaikį mąstymą ir planavimą, remiantis moksliniais duomenimis, statistika ir naudojant jau minėtą strateginį prognozavimą. Dokumente taip pat pasižadėta paskirti specialųjį JTO pasiuntinį ateities kartoms (angl. *Special Envoy for Future Generations*)⁵¹.

⁴⁴ *Ibidem*, 1–2.

⁴⁵ *Ibidem*, 3–4.

⁴⁶ *Ibidem*, 7.

⁴⁷ *Ibidem*, 20–22.

⁴⁸ *Ibidem*, 39–43.

⁴⁹ *Ibidem*, 48.

⁵⁰ *Ibidem*, 23–24.

⁵¹ *Ibidem*, 54–56.

Išvados

Vilniuje vykęs kongresas „Pasaulio ateitis“ suteikė progą skirtingų pasaulio valstybių, tarptautinių organizacijų atstovams pasikeisti nuomonėmis apie trumpos, vidutinės ir ilgalaikės trukmės pasaulio ateities perspektyvas. Kongresas taip pat leido Lietuvos atstovams įgarsinti mūsų regionui aktualias problemas.

Lyginant Vilniaus kongrese ir JTO Ateities pakte ir jo lydimuosiuose dokumentuose identifikuotas globalias problemas pastebimas skirtingas jų vertinimas.

Vilniaus kongrese daugiausia dėmesio skirta karo Ukrainoje temai, identifikuota Rusijos keliamos grėsmės tarptautinei santvarkai problema. Pranešėjai siūlė šią problemą spręsti garantuojant Ukrainos pergalę ir jos demokratizaciją, stiprinant tarptautinių organizacijų (pirmiausia JTO) vaidmenį sprendžiant tarpvalstybinius konfliktus. Dalyviai taip pat įvardino pasaulio demokratijoms kylančias grėsmes ir problemas: ekonominė priklausomybė nuo autokratių režimų, visuomenių apolitiškumas ir nejautrumas išorės grėsmėms. Jas spręsti siūlyta mažinant demokratijų ekonominius ryšius su autokratijomis ir aktyviau skleidžiant demokratines vertybes pasaulyje. Minėtas demokratijų vidaus problemas siūlyta spręsti visuomenės darant geriau informuotas.

Vilniaus kongreso analizė leidžia daryti išvadą, kad diduma kongrese įvardintų problemų yra aktualiausios globaliai Šiaurei priklausančioms valstybėms.

JTO Ateities pakte ir jo lydimuosiuose dokumente į pasaulio problemas žvelgiama globaliau. Šiuose dokumentuose labiau atkreipiamas dėmesys į globaliems Pietums priklausančių valstybių situaciją ir problematiką, skatinama kovoti su skurdu, badu ir netolygiu išsivystymu. Ateities pakte, skirtingai nuo Vilniaus kongreso, įvardinamos pasaulio jaunimą kamuojančios problemos, vertinama DI reikšmė ir galimos rizikos. Sprendžiant šias problemas siūloma skatinti besivystančių šalių technologinį proveržį ir tarptautinį technologinį bendradarbiavimą, mažinti protų nutekėjimą, daugiau investuoti į jaunimo švietimą, sveikatos ir socialinę apsaugą, skatinti jaunų žmonių įsidarbinimą ir dalyvavimą sprendimų priėmimo procese, garantuoti jų apsaugą nuo smurto ir diskriminacijos.

Vertindami Vilniaus kongresą ir Ateities paktą išvagiame ir globalių problemų identifikavimo panašumų. Nors Ateities pakte karas Ukrainoje tiesiogiai neįvardinamas, pabrėžiama prastėjanti tarptautinė padėtis, JTO chartijos pažeidimų ir branduolinės grėsmės problematika. Kitos problemos (klimato kaita, ilgalaikio planavimo trūkumas, JTO neveiklumas) buvo įvardintos tiek kongreso dalyvių pareiškimuose, tiek JTO priimtuose dokumentuose. Klimato kaitos problemą siūlyta spręsti investuojant į žaliąsias technologijas (žaliasis kursas), kurios mažai išmeta šiltnamio efektą sukeliančių dujų arba jų visai neišmeta, bei skatinant valstybes pereiti prie atsinaujinančių energijos išteklių. Sprendžiant JTO neveiklumo problemą siūlyta stiprinti ateities rizikų numatymą ir reformuoti pačią organizaciją, pavyzdžiui, apribojant veto teisę bei didinant Saugumo Tarybos narių skaičių. Įgalinti ilgalaikį planavimą siūlyta peržvelgiant valstybių nacionalinių grėsmių registrus, priimant politinius sprendimus remtis strateginiu prognozavimu ir mokslu pagrįstomis išvadomis, taip pat kuriant dialogą tarp piliečių ir sprendimų priėmėjų, skatinant pačių piliečių įtraukimą į sprendimų priėmimo procesą.

Šaltiniai ir literatūra

2023-05-12 Pasaulinis parlamentinis kongresas „Pasaulio ateitis“ (anglų k.). *Lietuvos Respublikos Seimas*, nufilmuota 2023 m., *YouTube* vaizdo įrašas, paskelbta „Atviras Seimas“ 2023 m. gegužės 12 d. Prieiga per internetą: <https://www.youtube.com/watch?v=azF5cpPVgPA> [žiūrėta 2024 11 15].

2023-05-13 Pasaulinis parlamentinis kongresas „Pasaulio ateitis“ (anglų k.). *Lietuvos Respublikos Seimas*, nufilmuota 2023 m., *YouTube* vaizdo įrašas, paskelbta „Atviras Seimas“ 2023 m. gegužės 13 d. Prieiga per internetą: https://www.youtube.com/watch?v=_QB1sxZPFwg [žiūrėta 2024 12 10]. 2023-05-13 Pasaulinio parlamentinio kongreso „Pasaulio ateitis“ 2 paralelinė sesija (anglų k.). *Lietuvos Respublikos Seimas*, nufilmuota 2023 m.,

- YouTube* vaizdo įrašas, paskelbta „Atviras Seimas“ 2023 m. gegužės 13 d. Prieiga per internetą: <https://www.youtube.com/watch?v=YkeFqeEVpbc> [žiūrėta 2024 12 12].
- Bendras pareiškimas. *Lietuvos Respublikos Seimas*, 2023 05 12–13. Prieiga per internetą: https://www.lrs.lt/sip/get-File3?p_fid=68896 [žiūrėta 2024 11 08].
- How decisions are made at the UN. *United Nations*. Prieiga per internetą: <https://www.un.org/en/model-united-nations/how-decisions-are-made-un> [žiūrėta 2024 12 20].
- United Nations Adopts Ground-Breaking Pact for the Future to Transform Global Governance. *United Nations*, 2024 10 02. Prieiga per internetą: <https://press.un.org/en/2024/ga12641.doc.htm> [žiūrėta 2024 12 15].
- Pact for the Future, Global Digital Compact and Declaration on Future Generations. *United Nations*, 11, 2024 rugsėjis. Prieiga per internetą: https://www.un.org/sites/un2.un.org/files/sotf-pact_for_the_future_adopted.pdf [žiūrėta 2024 12 17].
- Pact for the future: what it delivers. *United Nations*. Prieiga per internetą: <https://www.un.org/sites/un2.un.org/files/our-common-agenda-summit-of-the-future-what-would-it-deliver.pdf> [žiūrėta 2024 11 14].
- Secretary-General's remarks at the Opening of the General Debate of the Seventy-ninth Session of the General Assembly. *United Nations*, 2024 09 24. Prieiga per internetą: <https://www.un.org/sg/en/content/sg/statement/2024-09-24/secretary-generals-remarks-the-opening-of-the-general-debate-of-the-seventy-ninth-session-of-the-general-assembly-trilingual-delivered-scroll-down-for-all-english-and> [žiūrėta 2024 11 14].
- Lopata, Raimundas. Kodėl kalbame apie pasaulio ateitį Vilniuje? *Delfi*, 2023 05 15. Prieiga per internetą: <https://www.delfi.lt/news/ringas/politics/raimundas-lopata-kodel-kalbame-apie-pasaulio-ateiti-vilniuje.d?id=93350443> [žiūrėta 2024 11 08].